

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK - IQTISODIYOT INSTITUTI

DAVLAT BYUDJETI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410400 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar

Fan/modul kodi PUBP 381	O'quv yili 2024-2025	Semestr 7-8	ECTS - Kreditlar 8	
Fan/modul turi Majburiy fani	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Davlat budjeti (6 semestr uchun)	36	204	240
<p>Fanning mazmuni</p> <p>2.1. Fanning maqsadi – kelgusida respublikamizda yuqori malakali iqtisodchi – mutaxassislar bo'lib yetishadigan talabalar uchun talabalarga davlat budjeti - iqtisodiy kategoriya sifatida, Davlat budjetining moliyaviy reja sifatidagi belgilari, Davlat budjetining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va funksiyalari, Yalpi ichki mahsulotni qayta taqsimlash, Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish va rag'batlantirish, har tomonlama hamda chuqur o'rganish asosida Budjet sohasidagi muassasalarni moliyaviy ta'minlash va davlatning ijtimoiy siyosatini amalga oshirish usullari bo'yicha ko'nikma va malakalar shakllantirishdir.</p> <p>Fanning vazifasi - talabalarga O'zbekiston Respublikasi davlar moliyasi va uning tarixi haqida nazariy bilimlar berish, ularda davlatning bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida amalga oshiradigan moliya va budjet siyosatining asosiy yo'nalishlari, soliqning ahamiyati, vazifalari va funktsiyalarini, soliqning turlari, korxonalar moliyaviy holatini baholashni; moliyaviy nazorat va rejalashtirish turlarini, soliq mexanizmini; soliqni hisoblash va budjetga undirish tartiblarini, budjet tizimini boshqarish, budjet ijrosini tashkil etishni va ularni chuqur o'rganishdan iboratdir.</p> <p>2.2. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>2.2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu. Budjet tashkilotlari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish</p> <p>Budjet tashkilotlarini smeta asosida moliyalashtirishning mazmuni, umumiy tamoyillari. Xarajatlar smetasi – budjet tashkilotlari moliyaviy rejasi sifatida. Smeta, uning elementlari. Smetalarning turlari, ularning o'ziga xos xususiyatlari. Smeta xarajatlarining tarkibi, xarajat guruhlarini va moddalari, ularni hisoblash. Budjet me'orlari, ulardan smetalarni tuzishda foydalanish. Budjet tashkilotlari xarajatlarini aniqlashda xarajatlarni me'orlashtirish amaliyotiga o'tish masalalari. Smetalarni tuzish, tekshirish, tasdiqlash, ro'yxatdan o'tkazish va moliyalashtirish tartibi. Smeta asosida moliyalashtirish yuzasidan hisobot. Budjet tashkilotlari faoliyatini moliyalashtirishda budjetdan tashqari mablag'larni jalb qilish masalalari.</p>				

Budjet tizimi budjetlarining g'azna ijrosi sharoitida budjettashkilotlari xarajatlari to'lovini amalga oshirish.

2-mavzu. Davlat budjetining ta'lim tizimi xarajatlari

Uzluksiz ta'lim tizimining shakllanishi, uning asosiy bosqichlari. Kadrlar tayèrlash Milliy dasturi va "Ta'lim to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini amalga oshirishda davlat budjetining ahamiyati. Ta'lim tizimi xarajatlarining respublika budjeti va mahalliy budjetlardan amalga oshirilishi. Maktabgacha ta'lim muassasalari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish. Umumta'lim maktablari xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari. Umumta'lim muassasalari xodimlari ish haqini hisoblash, rejalashtirish va moliyalashtirish. Boshqa tipdagi umumiy o'rta ta'lim muassasalari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirishning o'ziga xos jihatlari. Ta'limni rivojlantirish davlat dasturlarini moliyaviy ta'minlashda davlat budjeti va boshqa manbalarning ahamiyati. O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi muassasalari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirishning xususiyatlari, ular moliyaviy ta'minlanishini yaxshilash masalalari. Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari. Oliy ta'lim muassasalari daromadlari va xarajatlari tarkibi va tuzilishi. Oliy ta'lim muassasalari xarajatlarini rejalashtirish tartibi. Oliy ta'lim muassasalarining budjetdan tashqari mablag'lari manbalari va ishlatish yo'nalishlari. Uzluksiz ta'lim tizimining boshqa tipdagi muassasalarini budjetdan moliyalashtirishning o'ziga xos jihatlari.

3-mavzu. Davlat budjetining sog'liqni saqlash xarajatlari

Sog'liqni saqlash tizimi xarajatlarini moliyalashtirish manbalari. Sog'liqni saqlash sohasidagi davlatning majburiyatlari. Sog'liqni saqlash tizimi muassasalarini saqlash va rivojlantirishda davlat budjetining ahamiyati. Davlat sog'liqni saqlash muassasalarining tarkibi, ular xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirishning xususiyatlari. Xarajatlarni rejalashtirishdagi asosiy ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibi. Turg'un davolash muassasasi xarajatlar smetasini tuzish. Tibbiy xodimlar ish haqini hisoblashning o'ziga xos xususiyatlari. Ambulatoriya-poliklinika, boshqa birlamchi tibbièt muassasalari xarajatlar smetasini tuzish. Sog'liqni saqlash muassasalarining jamlanma smetasini tuzishning xususiyatlari. Tibbièt sohasidagi islohotlarni moliyaviy ta'minlash masalalari. Tibbièt sug'urtasini joriy qilishning tashkiliy, iqtisodiy va moliyaviy masalalari.

4-mavzu. Davlat budjetining madaniyat va sport xarajatlari

Davlat budjeti xarajatlari tarkibida madaniyat xarajatlarining tutgan o'rni va jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy rivojlanishidagi ahamiyati. Davlat madaniyat muassasalarining guruhlanishi, ular xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirish tartibi. Madaniyat uylari, klublar, kutubxonalar va boshqa madaniyat muassasalari xarajatlarini hisoblash tartibi. Madaniyat sohasidagi markazlashtirilgan tadbirlarni moliyalashtirish. San'at, televidenie, radio, matbuot xarajatlarini

rejalashtirish va moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari. Madaniyat xarajatlarini moliyalashtirishda respublika budjeti va mahalliy budjetlarning ishtiroki. Madaniyat sohasini moliyaviy ta'minlashning bozor mexanizmi, uning takomillashuvi. Davlat budjeti xarajatlari tarkibida sport xarajatlarining tutgan o'rni va ahamiyati. Davlat sport tashkilotlari xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirish tartibi. Sport sohasidagi markazlashtirilgan tadbirlarni moliyalashtirish. Sport xarajatlarini moliyalashtirishda respublika budjeti va mahalliy budjetlarning ishtiroki.

5-mavzu. Davlat budjetining ijtimoiy himoya xarajatlari
Mamlakatda ijtimoiy ta'minot tizimi va tadbirlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlash manbalari. Davlat budjetining ijtimoiy ta'minot xarajatlari tarkibi. Ijtimoiy ta'minot tizimiga qarashli muassasa va tashkilotlar xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish. Mehr-muruvvat uylari, mehr-sahovat uylari xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirishning xususiyatlari. Ijtimoiy ta'minot tizimidagi uyda ijtimoiy erdam ko'rsatish xizmatlari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish.

6-mavzu. Davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari

Davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari. Davlat budjetining iqtisodiy xarajatlari. Iqtisodiy xarajatlarining asosan qishloq va suv xo'jaligi tarmoqlarida faoliyat yurituvchi xo'jalik sub'ektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilishi. Fermer xo'jaliklarining barqaror faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash. Markazlashgan investisiyalarni moliyalashtirish xarajatlari. Davlat budjetining davlat investision dasturlarini qo'shma moliyalashtirishdagi o'rni va ahamiyati. Zamonaviy sharoitda davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari tarkibi va tuzilishining o'zgarishi.

7-mavzu. Davlat budjetining davlat hokimiyati, boshqaruvi, sud, prokuratura organlarini saqlash xarajatlari

Davlat budjetining boshqaruv xarajatlari tarkibi va tuzilishi. Davlat boshqaruvi, sud va prokuratura organlari xarajatlarini rejalashtirish va budjetdan moliyalashtirish. Boshqaruv xarajatlarining respublika budjeti va mahalliy budjetlar tomonidan moliyalashtirilishi. Davlat budjetining boshqaruv, sud, prokuratura organlarini saqlash xarajatlaridan samarali foydalanish. Boshqaruv xarajatlarini qisqartirish masalalari.

8-mavzu. Davlat budjetining boshqa xarajatlari

Davlat budjetining boshqa xarajatlari tarkibi. Budjetning xarajatlari tasnifiga muvofiq boshqa xarajatlari turlari. Siyosiy partiyalarga ularning ustavida belgilangan faoliyatini moliyalashtirish uchun davlat budjetidan ajratiladigan mablag'lar. O'zbekiston Respublikasi ishtirokchi bo'lgan xalqaro tashkilotlarga a'zolik badallarini to'lash va ularni moliyalashtirishda ishtirok etish xarajatlari. Davlat qarzi bo'yicha

xizmat ko'rsatish va O'zbekiston Respublikasining kafolatlangan majburiyatlarini bajarish bilan bog'liq xarajatlar. Davlat buyurtmasi bo'yicha statistika ishlariga haq to'lash. O'zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasining saylovlar va referendumlarga tayèrgarlik ko'rish hamda ularni o'tkazish bo'yicha xarajatlari. Xo'jalik jamiyatlaridagi davlat ulushini boshqarish bo'yicha davlat ishonchli vakillarining xizmatlariga haq to'lash. Davlat zaxiralari va strategik zaxiralarni vujudga keltirish va saqlash bilan bog'liq xarajatlar. Davlat mukofotlarini to'lash, ularning respublika budjetidan moliyalashtirilishi. Mudofaaga, jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashga, bojxona organlariga ajratiladigan mablag'lar, shu jumladan, harbiy xizmatni, ichki ishlar organlarida, bojxona organlarida xizmatni o'tagan shaxslar hamda ularning oilalariga pensiya va nafaqalar uchun xarajatlar, qonun hujjatlariga muvofiq faoliyati O'zbekiston Respublikasining respublika budjetidan moliyalashtiriladigan muassasalar, tashkilotlar va idoralarga ajratiladigan mablag'lar. Qoraqalpog'iston Respublikasi budjetiga, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy budjetlariga subvensiyalar, o'tkazib beriladigan daromadlar va dotasiyalar, davlat maqsadli jamg'armalariga budjet ssudalari va dotasiyalar, yuridik shaxslarga budjet ssudalari va kredit liniyalari hamda belgilangan tartibda ajratilgan chet davlatlariga kreditlar.

9-mavzu. Budjet nazoratini tashkil qilish

Budjet nazoratining mazmuni, prinsiplari va ahamiyati. Budjet nazoratining respublika darajasida va mahalliy darajada amalga oshirilishi. Budjet nazoratining turlari: taftish; tekshirish; o'rganish. Budjet nazoratining shakllari: dastlabki, joriy, so'nggi nazorat. Budjet nazoratining usillari: èppasiga nazorat, tanlanma nazorat, kompleks nazorat, mavzuli nazorat, muqobil nazorat. Budjet nazorati organlari, ularning guruhlanishi. Budjet nazoratini amalga oshiruvchi organlarning vazifalari, huquq va majburiyatlari. G'aznachilik bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladigan davlat moliyaviy nazorati. Moliya vazirligi Davlat moliyaviy nazorati boshqarmasi va uning hududiy bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladigan nazorat ishlari.

10-mavzu. Xorijiy mamlakatlar budjet tizimi va budjet jarayoni

Xorijiy mamlakatlarda davlat budjeti va budjet tizimining o'ziga xos xususiyatlari. Xorijiy davlatlarda budjet qurilishi modellari. Federal va munisipal hukumatlarning budjet borasidagi huquq va majburiyatlari. Xorijiy mamlakatlarda budjet jaraènini tashkil etish xususiyatlari. Budjet jaraèni ishtirokchilari, ularning budjet huquqlari. Qonun chiqaruvchi va ijroiya organlarning budjet borasidagi vakolatlari. Xorijiy davlatlarda davlat budjeti taqchilligi masalalari. Taqchillikni boshqarish usul va vositalari. Xorijiy davlatlarda davlat qarzi, uni boshqarish masalalari. Xorijiy davlatlar iqtisodièti va davlat budjetining holati

2.3. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Davlat tashkilotlari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish

2-mavzu. Davlat budjetining ta'lim tizimi xarajatlari

3-mavzu. Davlat budjetining sog'liqni saqlash xarajatlari

4. Davlat budjetining madaniyat va sport xarajatlari

5. Davlat budjetining ijtimoiy himoya xarajatlari

6. Davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari

7. Davlat budjetining davlat hokimiyati, boshqaruvi, sud, prokuratura organlarini saqlash xarajatlari

8. Davlat budjetining boshqa xarajatlari

9. Budjet nazoratini tashkil qilish

10. Xorijiy mamlakatlar budjet tizimi va budjet jarayoni

2.4. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Davlat tashkilotlari xarajatlarini rejalashtirish va moliyalashtirish

2. Davlat budjetining ta'lim tizimi xarajatlari

3. Davlat budjetining sog'liqni saqlash xarajatlari

4. Davlat budjetining madaniyat va sport xarajatlari

5. Davlat budjetining ijtimoiy himoya xarajatlari

6. Davlat budjetining iqtisodiy maqsadlardagi xarajatlari

7. Davlat budjetining davlat hokimiyati, boshqaruvi, sud, prokuratura organlarini saqlash xarajatlari

8. Davlat budjetining boshqa xarajatlari

9. Budjet nazoratini tashkil qilish

10. Xorijiy mamlakatlar budjet tizimi va budjet jarayoni

3.1. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

3. -Budjet tizimi va uning asosiy bo'g'inlari haqida; moliya siyosatining asosiy yo'nalishlari; korxonalar moliyasi va ularni boshqarish; soliq tizimi va soliq siyosatining ustuvor yo'nalishlari; soliqlarning korxonalar iqtisodiyotiga ta'siri; soliq mexanizmi va soliqlarning byudjet daromadlaridagi ahamiyati; byudjet xarajatlarining turlari va yo'nalishlari haqida tasavvurga ega bo'lishi

- Moliya va budjet siyosatining asosiy yo'nalishlari, soliqlarning ahamiyati, vazifalari va funktsiyalarini, soliqlarning turlari, korxonalar moliyaviy holatini baholashni; moliyaviy nazorat va rejalashtirish turlarini, soliq mexanizmini; soliqlarni hisoblash va byudjetga undirish tartiblarini, byudjet tizimini boshqarish, byudjet ijrosini tashkil etish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

- Davlat budjetini boshqarish tushunchasi; moliyaviy va soliq nazoratini amalga oshirish; moliyaviy rejalashtirish; moliyaviy tahlil qilish; soliqlarni

hisoblash va byudjetga undirish; moliyaviy resurslarni jalb qilish; byudjetlararo munosabatlarni tashkil etish malakalariga ega bo'lishi kerak.

4.1. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- 4.
- ma'ruzalar;
 - amaliy ishlarni bajarish va xulosalash;
 - interfaol keys-stadilar;
 - blis-so'rov;
 - guruhlarda ishlash;
 - taqdimotlarni qilish;
 - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5.1. Kreditlarni olish uchun talablar:

5. Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6.1. Asosiy adabiyotlar

1. Malikov T. Byudjet-soliq siyosati. O'quv qo'llanma. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019 y. – 376bet.
2. G'aybullayev O., O'roqov U. O'zbekiston Respublikasida byudjet tizimi va jarayoni. O'quv qo'llanma. – T.: “Bakriapress”, 2016. – 168b.
3. Nurmuxamedova B., Kabirova N. “Moliya”, O'quv qo'llanma. T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2017. 224b.
4. Nurmuxamedova B. I. Davlat byudjeti. O'quv qo'llanma. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2018. – 576b.
5. Po'latov D. X., Nurmuxamedova B. I. G'aznachilik. Darslik. – T.: “Sano-standart”, 2014. – 272b.
6. Mehmonov S., Karimova Z., Tursunov A. Byudjet tizimi. Darslik. – T.: “Iqtisod-moliya”, 2018 y. – 544bet.
7. Жиянова Н., Ташматова Р. Бюджетно-налоговая политика: Учебное пособие. – Т.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2019 г. – 216 стр.
- Qo'shimcha adabiyotlar**
1. Mirziyoev Sh. M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.
3. Mirziyoev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.
4. Mirziyoev Sh. M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 48 b.

	<p>5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz.</p> <p>6. TashmuxeMedova D. Byudjet g'azna ijrosi. O'quv qo'llanma. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2019y. – 440bet.</p> <p>7. TashmuxeMedova D. G'aznachilik asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2018y. – 304bet.</p> <p>8. Fuqarolar uchun byudjet/O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. - Toshkent: Baqtriya press, 2018. - 104b.</p> <p>9. Ракитина И., Березина Н. Государственные и муниципальные финансы. Учебники практикум М: Юрайт-М, 2017. – 392 стр.</p> <p>10. Юлдашева Н. Местные бюджеты: Учебно-методическое пособие. – Т.: "IQTISOD-MOLIYA", 2018. – 364г.</p> <p>6.3. Axborot manbaalari</p> <p>1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.</p> <p>2. www.lex.uz - <u>O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</u></p> <p>3. http://ima.uz - <u>O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi intellektual mulk agentligi</u></p> <p>4. https://mininnovation.uz - O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi.</p> <p>5. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi.</p> <p>6. www.sb.uz - O'zbekiston Respublika Markaziy banki.</p> <p>7. www.soliq.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi.</p> <p>8. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi.</p>
7.	<p>Fan dasturi Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti Kengashida (2024 yil "___" ___ dagi ___-sonli bayonnomasida) muhokama etilgan va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilingan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ullar: Z.I.Ro'ziyev – QarMII, "Moliya" kafedrasi dotsenti</p>
9.	<p>Taqrizchilar: I.E.Tursunov – "Biznes va innovatsion menejment" kafedrasi professori, iqtisodiyot fanlari nomzodi. Sh.Sh.Fayziyeva - "Innovatsion iqtisodiyot" kafedrasi dosenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi.</p>